

Maria Magdalena Golec

Banki spółdzielcze wobec zmian rynkowych stóp procentowych

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 46/4,
221-231

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MARIA MAGDALENA GOLEC

Banki spółdzielcze wobec zmian rynkowych stóp procentowych

Cooperative banks against changes in market interest rates

Słowa kluczowe: stopy procentowe, banki spółdzielcze

Key words: interest rates, cooperative banks

Wstęp

W praktyce działalności instytucji finansowych można obserwować znaczną ich wrażliwość na pojawiające się zmiany warunków rynkowych. Banki stanowią zaś grupę podmiotów w największym stopniu wpływających na stopy procentowe, a także nieustannie dostosowujących się w tym zakresie do otoczenia. Zmiany rynkowych stóp procentowych mogą być traktowane jako jeden z kluczowych elementów niestabilności działalności bankowej.

Oprócz aspektów dostosowawczych poziomu bankowych stóp procentowych do poziomu inflacji, polityki pieniężnej banku centralnego, cen pieniądza na rynku międzybankowym itp. warto podkreślić, że każdy bank autonomicznie prowadzi politykę stóp procentowych oferowanych produktów finansowych, a jego decyzje mogą antycypować zmiany na rynku pieniężnym, ale również być podejmowane z opóźnieniem. Różny może też być, w krótkim okresie, zakres zmian stóp procentowych poszczególnych instytucji w odpowiedzi na zmiany rynkowe, od braku jakichkolwiek działań, poprzez częściową reakcję na zmiany oprocentowania rynkowego, do zmian dokonywanych w takiej samej wysokości jak zmiany rynkowe.

Badania dotyczące kanałów transmisji polityki pieniężnej są w Polsce prowadzone przez bank centralny, jednak ilościowe ujęcie zmian stóp procentowych ma

charakter zagregowany i dotyczy przede wszystkim banków komercyjnych¹. Banki spółdzielcze mogą kierować się odmiennymi przesłankami zmian stóp procentowych, a prowadzona indywidualna polityka w tym zakresie może mieć również odrębny charakter. Ponadto na wyniki finansowe polskich banków spółdzielczych w znacznym stopniu wpływają wyniki odsetkowe – w mniejszym stopniu wynik finansowy tych instytucji powstaje jako efekt wykonywanej fachowej obsługi finansowej klientów. Racjonalność decyzji w zakresie stóp procentowych dokonywanych w bankach spółdzielczych ma więc, z punktu widzenia generowanego wyniku finansowego, większe znaczenie niż w bankach komercyjnych. W związku z tym wydaje się uzasadnione objęcie badaniami polityki stóp procentowych również tych mniejszych uczestników rynku bankowego.

Celem artykułu jest zbadanie prawidłowości w kształtowaniu stóp procentowych wybranych produktów usługowych banków spółdzielczych w określonym, 20-miesięcznym okresie na podstawie danych uzyskanych w badaniu ankietowym.

1. Stopy procentowe banków spółdzielczych w badaniach

Banki spółdzielcze są przedmiotem tylko nielicznych analiz, których tematyką jest ich polityka finansowa, w tym polityka stóp procentowych. Analiza polityki stóp procentowych prowadzona przez M. Zaleską i A. Pszkit wskazuje, że stopy procentowe w 39 bankach spółdzielczych w latach 1999–2000 były dla klientów mniej korzystne niż w bankach komercyjnych². Autorki nie zaobserwowały zależności między sytuacją ekonomiczno-finansową banków a wysokością oferowanych stóp procentowych, dlatego w konkluzjach wskazują na potrzebę dostosowywania stóp procentowych banków spółdzielczych do potrzeb poszczególnych segmentów klientów tych instytucji. Również w badaniu M. Iwanicz-Drozdowskiej i W. Konata banki spółdzielcze oferowały najniższe oprocentowanie różnych rodzajów depozytów (oraz wyższe oprocentowanie kredytów). W zakresie prowadzonej analizy stóp procentowych w okresie dziewięciu miesięcy banki spółdzielcze reagowały słabiej na zmiany stóp procentowych niż „duże” i „małe” banki komercyjne³.

W badaniach empirycznych mechanizmu transmisji polityki pieniężnej w odniesieniu do kanału stóp procentowych zauważa się tzw. heterogeniczność ścieżki dosto-

¹ W 2012 r. lista banków przysyłających statystyki stóp procentowych do NBP obejmuje 19 instytucji, wśród których są dwa banki spółdzielcze: Bank Spółdzielczy w Brodnicy oraz Krakowski Bank Spółdzielczy, <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/sprawozdawczosc/form/formularze.html> (1.05.2012).

² M. Zaleska, A. Pszkit, *Analiza polityki stóp procentowych prowadzonej przez banki spółdzielcze*, „Bezpieczny Bank” 2000, nr 4, s. 92.

³ Z wyjątkiem oprocentowania ROR, które początkowo były w bankach spółdzielczych najniżej oprocentowane i w związku z tym zmiany dla tej grupy depozytów były największe, M. Iwanicz-Drozdowska, W. Konat, *Zmiany makroekonomiczne a polityka stóp procentowych w sektorze bankowym*, „Bezpieczny Bank” 2000, nr 4, s. 59.

sowawczej stóp procentowych dla różnych grup podmiotów rynku w krótkim okresie. M. Wenth na podstawie rynku niemieckiego wykazuje, że prędkość dostosowywania stóp procentowych pożyczek zależy od wielkości instytucji, warunków refinansowania⁴. Wielkie instytucje nieposiadające stabilnej bazy depozytywnej, a pozyskujące środki na rynku międzybankowym dostosowują stopy procentowe kredytów szybciej niż mniejsze instytucje. Banki, które są w znacznym stopniu refinansowane z depozytów oszczędnościowych, reagują proporcjonalnie wolniej na zmiany rynkowych stóp procentowych, ponadto trudniejsze do zmiany są stopy procentowe w bankach mających znaczny udział kredytów długoterminowych. Heterogeniczność reakcji banków na zmiany rynkowych jest zależna od stopnia konkurencyjności sektora bankowego, wielkości banku, rodzaju bazy klientowskiej czy poziomu ryzyka kredytowego banków i znalazła potwierdzenie w badaniach stóp procentowych rynku włoskiego oraz innych krajów⁵. Biorąc pod uwagę rynek polski, należy zwrócić uwagę na pracę T. Chmielewskiego. Na rynku polskim szybciej dostosowywały swoje stopy procentowe podmioty mające lepszą sytuację finansową. Ponadto banki dysponujące gorszymi portfelami kredytowymi w porównaniu z innymi instytucjami reagowały szybciej w odniesieniu do kredytów, natomiast z większym opóźnieniem w odniesieniu do depozytów. W tym nurcie prac identyfikuje się również grupy produktów banków, które reagują szybciej na zmiany rynkowe (np. kredyty hipoteczne czy kredyty dla przedsiębiorstw), a także te, których oprocentowanie kształtuje się niezależnie od stóp rynku międzybankowego (np. oprocentowanie ROR)⁶.

W poczynaniach banków, z uwagi na dwukierunkowe oddziaływanie zmian stóp procentowych, zarówno na stronę przychodową, jak i kosztową, w krótkim okresie dostrzega się ponadto nierównomierny (nazywany też asymetrycznym) zakres reakcji różnych usług depozytowych i kredytowych banku. W okresach podwyższania rynkowych stóp procentowych banki szybciej podnoszą stopy procentowe kredytów, natomiast w sytuacji występujących obniżek rynkowych stóp procentowych w pierwszej kolejności obniżane jest oprocentowanie depozytów⁷. Badania mechanizmu transmisji impulsów polityki pieniężnej w Polsce w odniesieniu do kanału stopy procentowej zakładające, iż banki kształtują oprocentowanie swoich usług w relacji do krańcowego kosztu pozyskania pieniądza z rynku międzybankowego (tj. WIBOR

⁴ M.A. Wenth, *The pass-through from market interest rates to bank lending rates in Germany*, Economic Research Centre of the Deutsche Bundesbank, Discussion Paper 11/02, s. 22–23.

⁵ S. Bernstein, R. Fuentes, *Is there lending rate stickiness in the Chilean banking industry*, Central Bank of Chile, Working Paper 2003, nr 218, s. 3–5; L. Gambacorta, *Bank-Specific Characteristics and Monetary Policy Transmission: The Case of Italy*, ECB Working Paper 2001, nr 103, s. 19.

⁶ T. Chmielewski, *Interest Rate Pass-Through in the Polish Banking Sector and Bank-Specific Financial Disturbances*, MPRA Paper 2007, no. 5133, <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/5133/> (2.05.2012); A. Sznajderska, *On the empirical evidence of asymmetry effects in the interest rate pass-through in Poland*, National Bank of Poland Working Paper 2012, nr 114, s. 6.

⁷ L. Gambacorta, S. Iannotti, *Are there asymmetries in the response of bank interests rates to monetary shocks?*, <http://papers.ssrn.com/sol3/Results.cfm> (2.05.2012); S. Szydło, *Stopy procentowe w bankach komercyjnych*, „Bank i Kredyt” 2004, nr 8, s. 46–56; A. Sznajderska, *On the empirical evidence...*, s. 33.

1M lub WIBOR 3M), zasadniczo potwierdzają zależności zagregowanych danych dotyczących stóp procentowych depozytów i kredytów banków, choć obserwowane są różnorodne zakłócenia tego procesu, m.in. na skutek niedoskonałej konkurencji, kosztów zmiany cen produktów, niepewności dotyczącej przyszłej polityki banku centralnego czy kryzysu finansowego⁸. Szacuje się, że reakcja bankowych stóp procentowych na zmiany stóp rynku pieniężnego ujawnia się średnio po około 3–4 miesiącach w przypadku depozytów, natomiast w przypadku kredytów – średnio po 2–4 miesiącach. Natychmiastowa reakcja bankowych stóp procentowych waha się od 0,3 dla jednomiesięcznych do 0,4 dla depozytów o dłuższych terminach oraz 0,2 dla rocznych kredytów gospodarczych⁹.

Ilościowe badania dotyczące dostosowywania się stóp procentowych na rynku, z uwagi na niewyodrębnianie grupy spółdzielczych instytucji kredytowych, nie pozwalają na określenie zachowań dotyczących tej grupy podmiotów, stanowią jednak istotną podstawę dla wyjaśniania ich indywidualnych decyzji w zakresie stóp procentowych.

2. Zmiany stóp procentowych wybranych usług banków spółdzielczych na podstawie badania ankietowego

W celu zdiagnozowania polityki stóp procentowych w polskich bankach spółdzielczych zbadano indywidualne sposoby postępowania w zakresie stóp procentowych w określonym okresie oraz w odniesieniu do wybranych najczęściej oferowanych produktów usługowych banków.

Przyjęto okres badawczy od 1 stycznia 2010 r. do 31 sierpnia 2011 r. W pierwszych 12 miesiącach stopy procentowe NBP pozostawały na niezmiennym poziomie (a ponadto poprzednie zmiany stóp procentowych nastąpiły w czerwcu 2009 r., kończąc serię obniżek stóp procentowych łącznie o 0,75 pkt proc.), co w założeniu badania miało wyeliminować opóźniony wpływ wcześniejszych zmian warunków rynkowych na stopy procentowe banków. Natomiast w 2012 r. nastąpiła seria podwyżek bazowych stóp procentowych NBP – stopy procentowe podwyższono czterokrotnie, w styczniu, kwietniu, maju i czerwcu, łącznie o 1 pkt proc. (tabela 1).

⁸ Średnie stopy rynku międzybankowego dobrze dostosowują się do zmian stopy referencyjnej NBP. Długookresowe związki między stopami procentowymi (w latach 1998–2011) nie zostały wykazane. W krótszych okresach zależności ilościowe są potwierdzane, przy czym nie dla wszystkich kategorii usług bankowych, np. brak związków z oprocentowaniem kredytów na cele konsumpcyjne. Szerzej: O. Demchuk, T. Lyziak, J. Przystupa, A. Sznajderska, E. Wróbel, *Mechanizm transmisji polityki pieniężnej w Polsce. Co wiemy w 2011?*, „Materiały i Studia NBP” 2012, nr 270, s. 32–39.

⁹ R. Kokoszcyński, T. Lyziak, M. Pawłowska, J. Przystupa, E. Wróbel, *Mechanizm transmisji polityki pieniężnej – wspólczesne ramy teoretyczne, nowe wyniki empiryczne dla Polski*, „Materiały i Studia NBP” 2002, nr 151, s. 45.

Tabela 1. Bazowe stopy procentowe Narodowego Banku Polskiego w latach 2009–2012 (%)

Obowiązuje od:	Stopa referencyjna	Stopa lombardowa	Stopa depozytowa	Stopa redyskonta weksli
2009.01.28	4,25	5,75	2,75	4,5
2009.02.26	4	5,5	2,5	4,25
2009.03.26	3,75	5,25	2,25	4
2009.06.25	3,5	5	2	3,75
2010.01.01	3,5	5	2	3,75
2011.01.20	3,75	5,25	2,25	4
2011.04.06	4	5,5	2,5	4,25
2011.05.12	4,25	5,75	2,75	4,5
2011.06.09	4,5	6	3	4,75

Źródło: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy_archiwum.htm (2.05.2012).

Badanie zostało przeprowadzone w październiku 2011 r. w formie wysyłki drogą pocztową do wszystkich banków spółdzielczych w Polsce. Na kierowane do prezesów banków spółdzielczych pytania odpowiedziały 54 instytucje, co stanowi jedynie 9,4% wszystkich ankietowanych.

Tabela 2. Wybrane informacje na temat badanej grupy banków

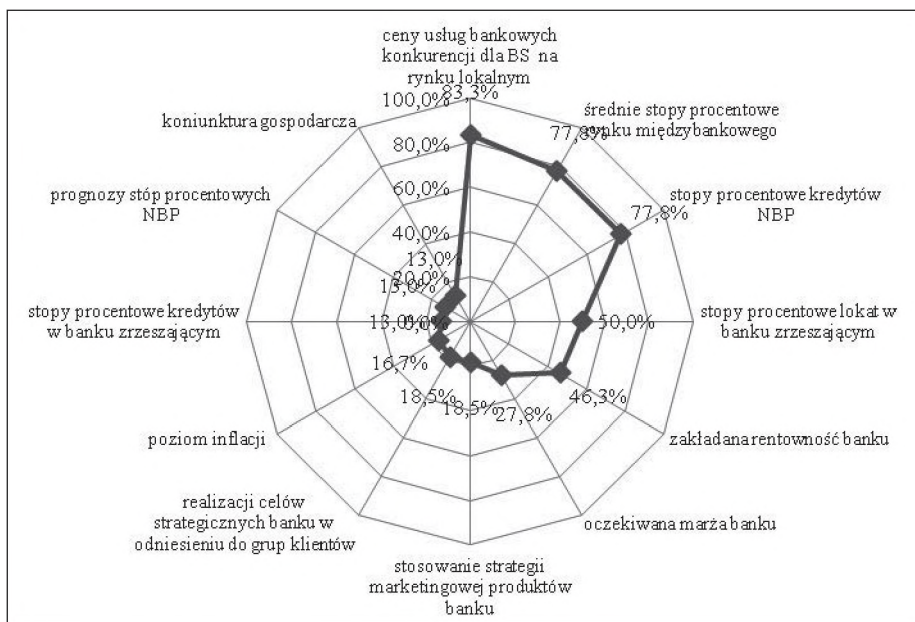
Wyszczególnienie	Średnia	Mediana	Odczylenie standardowe	Średnie wartości dla sektora banków spółdzielczych
Aktywa banku (w tys. zł)	241 176,1	144 148,5	303 971,1	122 316,3
Należności od sektora niefinansowego (w tys. zł)	141 118,3	73 624,0	179 823,1	67 587,8
Fundusze własne (w tys. zł)	22 207,7	12 517,5	25 796,6	12 067,5
Wynik finansowy netto (w tys. zł)	3 035,4	1 396,6	6 149,8	1 277,0
Liczba placówek	12,7	8,0	14,4	6,7
Liczba zatrudnionych	93,3	60,0	115,8	55,8

Źródło: badanie ankietowe.

W praktyce badanie ankietowe zostało zrealizowane wśród większych instytucji sektora banków spółdzielczych (tabela 2). Zarówno wartości średnie podstawowych

parametrów charakteryzujących badane banki, jak i nawet wartości środkowe są wyższe od przeciętnych danych sektora banków spółdzielczych. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że grupa badanych instytucji była dość zróżnicowana, od bardzo małych podmiotów, z funduszami własnymi na poziomie minimalnym, jedną placówką, trzema udziałowcami i zatrudnieniem 9-osobowym, do bardzo dużych instytucji.

Badane instytucje w pierwszej kolejności poproszono o wskazanie najistotniejszych czynników zmian stóp procentowych w procesie podejmowania decyzji (minimalnie trzech czynników, maksymalnie – siedmiu). Banki spółdzielcze jako mniejsze podmioty rynku finansowego najczęściej dostosowują ofertę do cen usług podmiotów konkurencyjnych, stąd najczęściej wybieranym czynnikiem (cztery z pięciu badanych banków tak zdefiniowało swoje uwarunkowania) okazały się ceny usług na rynku lokalnym. Do kluczowych zewnętrznych uwarunkowań zmian stóp procentowych zaliczono również średnie stopy rynku międzybankowego oraz stopy procentowe kredytów NBP (rysunek 1).

Rysunek 1. Uwarunkowania zmian stóp procentowych w bankach spółdzielczych na podstawie badania ankietowego

Źródło: badanie ankietowe.

W badaniu weryfikowano zmiany stóp procentowych dla trzech kategorii usług banków – 12-miesięcznej lokaty terminowej oraz dwóch usług kredytowych (15-letniego kredytu mieszkaniowego oraz 12-miesięcznego kredytu obrotowego dla podmiotów gospodarczych). Zróżnicowanie rozpatrywanych produktów usługowych miało na

celu zidentyfikowanie odmienności reakcji banków w odniesieniu do różnych kategorii usług.

W blisko 60% badanych banków w 20-miesięcznym okresie badawczym nie dokonywano zmian w oprocentowaniu lokaty rocznej. Spośród tych banków, które zmieniły oprocentowanie tego produktu, najczęściej (17 instytucji) dokonywano tylko jednorazowej zmiany oprocentowania, przy czym ponad 60% podmiotów zmieniających oprocentowanie obniżało oprocentowanie badanego produktu (tabela 3).

Tabela 3. Liczba wprowadzanych zmian stóp procentowych przez badaną grupę banków spółdzielczych na przykładzie lokaty 12-miesięcznej* w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.

Liczba zmian	Banki wprowadzające zmiany		– w tym następująca liczba zmian		
	Liczba banków	Udział**	1	2	3 i więcej
Liczba banków ze zmianami	22	42%	17	2	3
– w tym liczba banków ze wzrostami	9	17%	6	0	3
– w tym liczba banków ze spadkami	14	26%	11	2	1

* Założono lokatę standardową, z kapitalizacją po terminie, o zmiennym oprocentowaniu w kwocie 10 tys. zł.

** Liczba banków odpowiadających na pytanie: 53

Źródło: badanie ankietowe.

Tabela 4. Skala wprowadzanych zmian stóp procentowych przez grupę banków spółdzielczych dokonującą zmian stóp procentowych na przykładzie lokaty 12-miesięcznej* w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.

Zmiany	Średnia	Odchylenie standardowe	Min.	Max.
Łączny zakres zmian (w pkt proc.)	0,03	0,61	–1,12	1,30
– w tym zakres spadków (pkt proc.)	–0,64	0,49	–0,20	–1,60
Zakres dostosowania stóp procentowych w 2011 r.	0,20	0,48	–0,72	1,25

Źródło: badanie ankietowe.

Skala wprowadzanych zmian, również z uwagi na obniżki stóp procentowych, jest dość zróżnicowana, przy czym ich zakres jest najczęściej znacznie mniejszy niż zmiany rynkowe. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że także w 2011 r., a zatem w okresie podwyższania stóp bazowych NBP, dokonywano obniżek stóp, a średni zakres reakcji tych banków, które zmieniały tabele oprocentowania w 2011 r., wyniósł jedynie 0,2.

Tabela 5. Liczba wprowadzanych zmian stóp procentowych przez badaną grupę banków spółdzielczych na przykładzie kredytu mieszkaniowego* w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.

Liczba zmian	Banki wprowadzające zmiany		– w tym następująca liczba zmian			
	Liczba banków	Udział**	1	2	3	4 i więcej ***
Liczba banków ze zmianami	29	57%	9	3	3	14
– w tym liczba banków ze wzrostami	20	39%	6	2	7	5
– w tym liczba banków ze spadkami	19	37%	5	6	6	2

* Założono kredyt mieszkaniowy 15-letni, dla nowych klientów, w kwocie 100 tys. zł.

** Łączna liczba banków odpowiadających na pytanie: 51.

** W pięciu bankach stopa procentowa jest oparta na WIBOR-ze.

Źródło: badanie ankietowe.

Jeśli wziąć pod uwagę stopy procentowe kredytów mieszkaniowych w badanych bankach, większa liczba banków wprowadzała zmiany (57% instytucji). W części instytucji dokonano jedynie jednorazowej zmiany stóp procentowych rozpatrywanego kredytu, jednak wśród znacznej części banków zanotowano cztery i więcej zmian (a pięć instytucji wskazało, iż stopy procentowe tego rodzaju kredytu są uzależnione bezpośrednio od WIBOR-u). W trakcie badanego okresu banki przeprowadzały również obniżki stóp procentowych, co prawdopodobnie może wynikać z obniżania, związanej z ryzykiem kredytowym, marży.

Tabela 6. Skala wprowadzanych zmian stóp procentowych przez grupę banków spółdzielczych dokonującą zmian stóp procentowych na przykładzie kredytu mieszkaniowego w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.*

Zmiany	Średnia	Odchylenie standardowe	Min.	Max.
łącznie zakres zmian (w pkt proc.)	0,22	0,82	–0,04	1,5
– w tym zakres spadków (pkt proc.)	–0,64	0,55	–0,15	–2,00
Zakres dostosowania stóp procentowych w 2011 r.	0,39	0,77	–2,00	0,96

* Z obliczeń wyłączono kredyty związane ze stopami referencyjnymi.

Źródło: badanie ankietowe.

Skala wprowadzanych zmian oprocentowania kredytów jest większa niż dla analizowanej lokaty terminowej, nadal jednak można wskazywać niepełne dostosowanie danej grupy banków do zmian rynkowych (tabela 6).

Stopy procentowe w kredycie obrotowym były zmieniane przez niespełną połowę badanych banków spółdzielczych. Najczęściej dokonywano jedynie jednorazowej

zmiany ceny tego produktu oferty bankowej, ale w części instytucji zanotowano wielokrotne zmiany oprocentowania. Podobnie jak w poprzednim kredycie część badanych banków obniżała oprocentowanie kredytu obrotowego, niektóre zaś w 20-miesięcznym okresie zarówno podnosiły, jak i obniżały oprocentowanie rozpatrywanego kredytu.

Tabela 7. Liczba wprowadzanych zmian stóp procentowych przez badaną grupę banków spółdzielczych na przykładzie kredytu obrotowego* w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.

Liczba zmian	Zmiany		– w tym następująca liczba zmian			
	Liczba banków	Udział**	1	2	3	4 i więcej
Liczba banków ze zmianami	24	47%	11	3	1	9
– w tym liczba banków ze wzrostami	14	27%	6	1	1	6
– w tym liczba banków ze spadkami	12	24%	5	3	1	3

* Kredyt obrotowy na działalność gospodarczą na 12 miesięcy, w kwocie 30 tys. zł., w rachunku bieżącym.

** Łączna liczba banków odpowiadających na pytanie: 49.

Źródło: badanie ankietowe.

Średni zakres reakcji banków na zmiany oprocentowania rynkowego nie jest pełny, jednak należy zwrócić uwagę na rozpiętość wprowadzanych zmian od zmniejszenia o 2,75 pkt proc. do zwiększenia o 2,12 pkt proc. (tabela 8).

Tabela 8. Skala wprowadzanych zmian stóp procentowych przez grupę banków spółdzielczych dokonującą zmian stóp procentowych na przykładzie kredytu obrotowego w okresie 1.01.2010–31.08.2011 r.

Zmiany	Średnia	Odchylenie standardowe	Min.	Max.
Łączny zakres zmian (w pkt proc.)	0,14	1,26	–2,75	2,12
– w tym zakres spadków (pkt proc.)	–1,27	1,15	–0,04	–2,75
Zakres dostosowania stóp procentowych w 2011 r.	0,24	0,91	–2,75	1,70

Źródło: badanie ankietowe.

Zakończenie

Banki spółdzielcze, podobnie jak inni uczestnicy rynku finansowego, są podmiotami wrażliwymi na zmiany rynkowych stóp procentowych. Badania mechanizmów transmisji polityki pieniężnej i zakresu reakcji stóp procentowych mniejszych instytucji

wskazują na możliwość ograniczonej wrażliwości ze strony tego segmentu rynku bankowego. Oprócz zakłóceń w pełnym dostosowaniu stóp procentowych związanych z funkcjonowaniem na lokalnym, niekiedy pozbawionym konkurencji, rynku czy ograniczoną skalą działalności (co sprawia, że koszty zmiany cen produktów mogą być znaczące) należy zwrócić uwagę na endogeniczne uwarunkowania zmian stóp procentowych, takie jak np. zakładana rentowność banku, zastosowana strategia marketingowa, realizacja celów strategicznych w odniesieniu do grup klientów banku.

W przypadku badanej grupy banków spółdzielczych jako determinanty zmian stóp procentowych wskazywano przede wszystkim czynniki egzogeniczne, pośrednio lub bezpośrednio związane z prowadzoną przez bank centralny polityką pieniężną (chodzi o ceny usług bankowych konkurencji na rynku lokalnym, średnie stopy procentowe rynku międzybankowego oraz stopy procentowe kredytów NBP). Deklaratywnie sformułowane opinie badanych instytucji nie znalazły pełnego odzwierciedlenia w zmianach oprocentowania przykładowych produktów bankowych. Najmniejszy zakres reakcji stwierdzono dla depozytu terminowego (jedynie 42% zmieniło stopy procentowe), najczęściej modyfikowano zaś ceny kredytów mieszkaniowych – jednak również dla tego produktu zmiany wprowadziło zaledwie 57% uczestników badania. Asymetryczność reakcji badanych banków mogła być również następstwem prowadzenia badania w okresie wzrostów stóp procentowych.

Choć termin badania uzasadniono bardzo długim okresem poprzedzającym, kiedy nie zmieniano stóp bazowych NBP (dla wyeliminowania wpływu wcześniejszych zmian), wielu uczestników badania ankietowego obniżało oprocentowanie produktów. Tego rodzaju praktyki dla usług kredytowych można tłumaczyć zmniejszaniem ryzyka kredytowego odbiorców, jednak w odniesieniu do depozytów może wynikać ze znacznych opóźnień w reakcji na zmiany rynkowe lub wynikać z potrzeb i polityki badanych instytucji.

Badanie prowadzono po serii podwyżek stóp procentowych NBP w 2011 r., odpowiednio – 2,5 miesiąca (ostatnia) i 6 miesięcy (pierwsza), co biorąc pod uwagę wyniki badań ekonometrycznych dla Polski, wskazywałoby na pojawienie się już reakcji ze strony uczestników rynku. Znaczny odsetek badanych banków, w których stopy procentowe pozostały na niezmiennym poziomie, można również tłumaczyć stosunkowo niewielkim zakresem zmian rynkowych (1 pkt proc.). Badany okres charakteryzuje się względną stabilnością, stąd koszty zmian dokumentacji banku mogły okazać się nieproporcjonalnie duże. Średnie zakresy wprowadzanych zmian zaobserwowane w badaniu są bardzo różnorodne i nie zostały dokonane w pełnej wysokości. Można zatem przypuszczać, iż proces wprowadzania zmian stóp procentowych w badanych bankach spółdzielczych, zainicjowany zmianami stóp bazowych NBP, nie został w chwili prowadzenia badania zakończony.

Wyniki badania ankietowego dotyczącego zmian stóp procentowych banków spółdzielczych, choć przeprowadzonego jedynie na niewielkiej grupie instytucji, w odniesieniu do wybranych produktów i w dość krótkim okresie badawczym, po-

twierdzą zaobserwowane na innych rynkach wolniejsze procesy dostosowawcze wśród mniejszych spółdzielczych instytucji bankowych.

Bibliografia

1. Berstein S., Fuentes R., *Is there lending rate stickiness in the Chilean banking industry*, Working Paper no. 218, Central Bank of Chile, 2003.
2. Chmielewski T., *Interest Rate Pass-Through in the Polish Banking Sector and Bank-Specific Financial Disturbances*, MPRA Paper 2007, nr 5133, <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/5133/> (2.05.2012).
3. Demchuk O., Łyziak T., Przystupa J., Sznajderska A., Wróbel E., *Mechanizm transmisji polityki pieniężnej w Polsce. Co wiemy w 2011?*, „Materiały i Studia NBP” 2012, nr 270.
4. Gambacorta L., *Bank-Specific Characteristics and Monetary Policy Transmission: The Case of Italy*, ECB Working Paper 2001, no. 103.
5. Gambacorta L., Iannotti S., *Are there asymmetries in the response of bank interests rates to monetary shocks?*, <http://papers.ssrn.com/sol3/Results.cfm> (2.05.2012).
6. Iwanicz-Drozdowska M., Konat W., *Zmiany makroekonomiczne a polityka stóp procentowych w sektorze bankowym*, „Bezpieczny Bank” 2000, nr 4.
7. Kokoszczyński R., Łyziak T., Pawłowska M., Przystupa J., Wróbel E., *Mechanizm transmisji polityki pieniężnej – współczesne ramy teoretyczne, nowe wyniki empiryczne dla Polski*, „Materiały i Studia NBP” 2002, nr 151, s. 45.
8. Sznajderska A., *On the empirical evidence of asymmetry effects in the interest rate pass-through in Poland*, „National Bank of Poland Working Paper” 2012, nr 114.
9. Szydło S., *Stopy procentowe w bankach komercyjnych*, „Bank i Kredyt” 2004, nr 8.
10. Wenth M.A., *The pass-through from market interest rates to bank lending rates in Germany*, Economic Research Centre of the Deutsche Bundesbank, Discussion Paper 11/02.
11. Zaleska M., Pszkit A., *Analiza polityki stóp procentowych prowadzonej przez banki spółdzielcze*, „Bezpieczny Bank” 2000, nr 4.

Cooperative banks against changes in market interest rates

Interest rates of cooperative banks, like other financial market participants, are dependent on processes of adjustment to changes in market interest rates. Based on the results of the survey the article analyzes the scope of cooperative banks' reaction to changes in interest rates. On the basis of selected financial products in a 20-month study period (during which there was an increase in the basic NBP interest rates), it is confirmed that the investigated institutions quite often do not adjust interest rates on their products to changes in market interest rates, leaving them unchanged, and the observed extent of reaction is usually only partial.